

Dansk A skriftlig

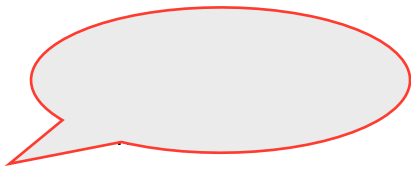
Terminsprøve 2018

Marianne Rathje: Stop det grove sprog i DRs børneudsendelser (Opgave 2)

Når vi taler om bandeord og skældsord, er det typisk i en negativ kontekst. Alligevel er det grove sprog i en vis grad en almen del af vores kommunikation. Derfor er emnet meget omdiskuteret og indeholder flere væsentlige problematikker. Hvornår er sproget for groft? Hvornår må man bruge det og hvem må bruge det? Og hvad gør vi, når børnene benytter sig af det grove sprog. Når Danmarks Radio bruger bandeord i deres børneudsendelser, opstår der debat. DRs ansvar er større end de øvrige kanalers, eftersom de er finansieret af borgernes licenspenge. Derfor er licensdebatten altid en obligatorisk nuance, når kvaliteten af DRs udsendelser diskuteres. Når det desuden gælder børneudsendelser, bliver konflikten straks endnu mere problematisk, da børnene er vores endnu uskyldige fremtid. Har DR så et ansvar for ikke at sprede groft sprog i børneudsendelser? Denne problematik tager Marianne Rathje, adjunkt ved Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet, op i sin kronik *Stop det grove sprog i DRs børneudsendelser*, som blev bragt i Berlingske den 25. april 2015.

"Stop det grove sprog"

Marianne Rathje mener, at det grove sprogbrug i DRs børneudsendelser er problematisk. Hun skriver, at hun med egne øjne ser, at sprogbruget i udsendelserne har indflydelse på, hvordan børnene taler sammen i skolen, og mener, at det bestemt har negativ effekt. Med udgangspunkt i DR-udsendelsen Panisk Påske, argumenterer hun for, at DRs børneudsendelser er blevet meget grove i sprogbugen, og at det altså er negativt for børnene: "»Fuck dig« og »fuck ham«, sagde min datter stolt i dagene, efter at vi havde set serien, og fik at vide, at hun skulle lade være." Hun anklager samtidig DR for ikke at vide, hvad de vil med det grove sprogbrug i deres børneudsendelser: "Her erkender DR, at der er forskel på fiktion og virkelighed, og at det åbenbart ikke altid er »autenticiteten«, som er målet for DR. Hvad er målet mon så? At lefle for de 8-12-årige med en fræk og kæk sprogbrug, så man kan vise, at en gammel mastodont som DR stadig kan være fremme i skoene?" Hun udtrykker, at DR burde tage ansvar i debatten om groft sprog, især når det gælder børneudsendelserne. Det hænger naturligt sammen med, at DR, i den almene opfattelse, har et samfundsmæssigt



ansvar, eftersom det er den eneste licensbetalte kanal i Danmark: "På en TV-kanal som DR, der ikke holder tilbage med censuren i andre sammenhænge, (...), ville det være klædeligt, om man tog ansvar i debatten om den rå tone der, hvor den starter, nemlig i barndommen." Hermed udtrykker hun altså sin støtte til censuren, i hvert fald når det gælder børneudsendelserne på DR. Det skyldes, mener hun, at børnene ikke er bevidste om, hvad de siger, og at det grove sprog i Panisk Påske er forbundet med prestige for børnene: "børnene overfører det sprog, som de har hørt i fjernsynet, direkte til deres egen lille hverdag, hvor der uden tvivl er prestige i at kunne de aggressive replikker fra Panisk Påske." Rathje er altså meget skeptisk over for DRs brug af bandeord og skældsord, og mener ikke, at børneudsendelserne er autentiske, men at de blot har negativ indflydelse på, hvordan børn taler med andre mennesker.

Argumentationen nuanceres

Hovedpåstanden i *Stop det grove sprog i DRs børneudsendelser* ligger stort set i titlen. Marianne Rathje mener, at DR skal nedtone den grove sprogbrug i børneudsendelserne. "Det ville være på sin plads at skrue ned for den grove sprogbrug i børneprogrammer for store børn," skriver hun i sidste afsnit af sin kronik. Hendes belæg for denne påstand er, at den grove sprogbrug, som bruges i DRs børneudsendelser for aldersgruppen 8-12 år, har indflydelse på, hvordan børnene taler til andre mennesker. Marianne Rathje mener, vel at mærke, at det udelukkende er negativt, at børnene bruger mere aggressive og grove udtryk i deres sprog: "Hvilket indtryk får vores børn af, hvordan man taler med hinanden, når de hører dette?", spørger hun, og indikerer, at det er et negativt indtryk, børnene får, som følge af DRs børneudsendelser. Marianne Rathje bruger gendrivelse, da hun skriver "Forståeligt nok gider ingen store børn se DR-produktioner, som benytter et sprog, som er forældet." og skaber dermed en mere nuanceret argumentation. Denne gendrivelse forhindrer et potentielt modargument, eftersom forfatteren tager forbehold for nogle ting, som man netop ville kunne kritisere hendes argumenter for. Hendes argumentation er dermed styrket yderligere, når hun efterfølgende fortsætter med: "Men taler børn i aldersgruppen 8-12 år nu også sådan, som DR viser det i Panisk Påske?". Gendrivelsen gentager sig yderligere efterfølgende: "nok hører jeg ikke, hvordan min datter og hendes venner taler, når mor ikke er til stede", hvorefter hun argumenterer: "men jeg tror, at DR overvurderer frekvensen af aggressiv sprogbrug blandt de store børn i dagens Danmark." I denne sætning ses også en nedtonende



styrkemarkør i udtrykket: "jeg tror". Denne styrkemarkør medvirker til at forfatteren lyder mindre sikker i sin argumentation, og skaber dermed også en nuanceret argumentation med omtrent samme effekt som gendrivelsen.

Marianne Rathje besidder en meget væsentlig kontekstuel etos i sin titel som adjunkt ved Institut for Sprog og Kommunikation på Syddansk Universitet. Denne titel er medvirkende til at hæve troværdigheden for kronikken gevaldigt, eftersom den garanterer, at Marianne Rathje har stor viden og erfaring inden for, hvilken magt sprog og kommunikation har, og hvordan vi bedst muligt kommunikerer. Hendes erfaringer og viden fra sit virke bliver også udtrykt i tekstuel etos, da hun skriver: "Fra mit virke som sprogforsker ved jeg, at man i sociolingvistikken stadig mangler beviser for, at sprog påvirkes og forandres af det, vi ser i fjernsynet". Hun bruger faktisk denne videnskabelige erfaring som gendrivelse til hendes eget, mere personlige, patos-ladede argument, som hun dog lader vinde over de manglende beviser i sprogforskningen. Denne gendrivelse er meget væsentlig, da den forhindrer en grundlæggende kritik af Rathje for ikke at tage sprogforskningen alvorligt. Hun formår dermed til en vis grad at bevare sin troværdighed som sprogforsker.

Marianne Rathje benytter sig, som nævnt ovenfor, af patos, på trods af at hun har arbejde som sprogforsker, som netop er videnskabeligt og faktuel. Hun bruger patos, idet hun citerer sin niårige datter i begyndelsen af kronikken: "»Mor, ved du hvad?« sagde min niårige datter forleden. »Jeg kan høre, at de andre fra klassen også har set Panisk Påske på DR Ultra i påsken, for de siger alle sammen 'Vi ved hvor, du bor, vi nakker din mor'.« Det, at Rathje inddrager sin niårige datter, appellerer til læserens følelser, eftersom argumentationen gøres personlig og let forståelig. Man kan måske tilmed få en følelse af, at det kunne være ens egen datter, der hørte og brugte samme grove sprog. Især denne følelse frembringes yderligere, da Marianne Rathje fortsætter: "Men sprogbrugen fra Panisk Påske lever lystigt videre i i hvert fald én 2. klasse på Vestsjælland her et par uger efter seriens afslutning. Mon ikke det samme er tilfældet på danske skoler landet over?" Hermed bringer hun alle danske børn med i sin argumentation og benytter sig af et generaliseringsargument, hvori hun mener, at fordi det er tilfældet i hendes datters klasse, må det også være tilfældet for alle andre skoleklasser. Rathje skriver "Hvilket indtryk får vores børn af, hvordan man taler med hinanden, når de hører dette?" , og gør dermed argumentationen mere nærværende og følelsesladet. Læseren bliver altså, som tidligere nævnt, mere inkluderet i den omtalte problematik.

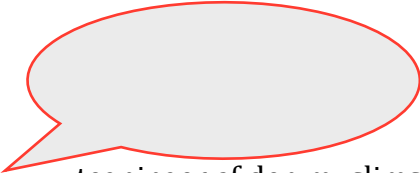


Hendes argumentation bærer dog, siden hun er sprogforsker, altså også præg af logos. Hun benytter fakta til at understøtte hendes argumenter, som da hun skriver: "Frekvensen af bandeord i Panisk Påske er på over ét bandeord i minuttet" og "Frekvensen af bandeord i de to nævnte DR-børneserier er fem gange så høj, som den var i min barndoms TV-serie for børn, Busters Verden, fra 1984." Hun henviser dog ikke til, hvor hun har denne viden fra, og derfor kan argumentet kritiseres for at lyde som et påfund uden kildehenvisning. Dog har hun altså også faktuelle argumenter med belæg fra sprogforskning: "Det er velkendt fra forskningen i bandeord, at ældre generationer tror at unge bander mere, end de egentlig gør." Dette logos-argument bruger hun til at understøtte sin argumentation om, at DR har et forkert billede af, hvor meget de unge bander.

Marianne Rathje bruger en hyperbel til hendes beskrivelse af DRs distribution af grovt sprogbrug, da hun skriver "men så snart børnene passerer de otte år, får de af DR smasket verbal vold direkte ind i øregangene". Overdrivelsen har flere funktioner som retorisk virkemiddel i denne kontekst. På den ene side skaber den et skræmmebillede af, hvordan DR nærmest voldeligt infiltrerer børn med groft sprog, hvilket kan danne et billede af DR som den onde part og dermed styrke Marianne Rathjes argumentations position i læserens opfattelse. På den anden side kan hyperblen have humoristisk virkning, da den overdrevne beskrivelse kan fremstå mindre alvorlig end resten af kronikken. Humor har en effekt på læserens opfattelse af forfatteren, da man sympatiserer mere med sjove personer, og argumentet kan derfor synes mere rigtigt i læserens opfattelse.

Ytringsfriheden til debat?

Marianne Rathjes kritik af groft sprog lægger naturligt op til en diskussion om ytringsfrihed. Hun nævner selv censuren, men udtaler, at det ville klæde DR at censurere den grove sprogbrug i deres børneudsendelser. Denne påstand kan kritiseres for ikke at tage forbehold for retten til at tale som man vil. For lige så meget som ytringsfriheden er en fundamental værdi i det danske samfund, er det også en paragraf i den danske grundlov. Derfor er selvcensur altid problematisk, fordi ytringsfriheden netop kun kan bestå i sin naturlige helhed, hvis den ikke udfordres af censur. Med Muhammedkrisen så vi, hvad der kunne ske, hvis vi ikke censurerede os selv, og selvcensuren blev en naturlig del af vores hverdag efter terrorangreb og en udbredt foragt for Danmark i muslimske lande ovenpå kontroversielle



tegninger af den muslimske profet, Muhammed. Denne konflikt var uimodsigeligt mere omfangsrig end konflikten med det grove sprog. Dog er princippet om ytringsfriheden det samme.

Marianne Rathje skriver, at "i vore dage ville det være mere progressivt og fremsynet af DR at sætte en (sproglig) grænse.", men man kan samtidig argumentere for det præcist modsatte. For ligesom man kan argumentere for, at DR har et større ansvar end de andre kanaler i forhold til at promovere groft sprog i børneudsendelser, kan man vel også argumentere for at DR ikke bør være foregangsmænd- og -kvinder for selvcensuren. Også her kan det netop være fordelagtigt at inddrage licensdebatten.

Det kan diskuteres, om det er censur at lade være med at bruge groft sprog. For er der nogen, der ville kritisere DR for at være selvcensurerende hvis børnene ikke sagde "fuck dig" og "hold nu din fede kæft" i deres børneudsendelser. Måske ikke, men Marianne Rathje skriver det selv: "Forståeligt nok gider ingen store børn se DR-produktioner, som benytter et sprog som er forældet." Man må altså huske samtidig at forholde sig til autenticiteten i programmerne, som Marianne Rathje også selv mener.

Det evige politiske spørgsmål om, hvem der skal have ansvaret er naturligvis også relevant i denne diskussion. Man kan argumentere for, at vi som samfund bærer et endnu større ansvar end Danmarks Radio for at lære børnene, hvordan man snakker til hinanden. For det er måske også et spørgsmål om at vi alle opdrager vores børn til ikke at tale grimt til andre mennesker i stedet for blot at påskønne selvcensur i Danmarks Radio. Det er naturligvis et langsigtet mål, eftersom mennesker er meget forskellige, og derfor kan man ikke forvente, at alle vil kunne opfylde målet. Dog kan man argumentere for, at idealet må være, at børnene bliver klar over, at man får mere ud af at tale pænt til andre mennesker, for dermed undgår vi også, at DR censurerer sine børneprogrammer for børnenes og – ikke mindst – for forældrenes skyld. Når børnene så kommer hjem og snakker, som de gør i DRs børneudsendelser, så har alle landets forældre et ansvar for at fortælle børnene, at der findes mere konstruktive måder at snakke til andre mennesker. Ja, måske vil det endda betyde at det autentiske billede af børnenes virkelighed i DR-udsendelser vil kunne indeholde langt færre bandeord og skældsord i fremtiden - helt uden selvcensur.



Marianne Rathje er klar modstander af den grove sprogbrug i DRs børneudsendelser, og det bruger hun sin faglige viden fra sit virke som adjunkt ved Institut for Sprog og Kommunikation på Syddansk Universitet til at argumentere for. På denne måde opbygger hun en troværdig argumentation med bl.a. logos-argumenter og tekstuel etos. Hun bruger dog også patos til at gøre sin argumentation mere nærværende for læseren, som dermed påvirkes følelsesmæssigt. Hendes argumentation er grundlæggende meget nuanceret. Med brug af gendrivelse og nedtonende styrkemarkører formår hun at tage forbehold for huller i hendes argumentation, og potentielle modargumenter undgås i højere grad.

Kronikken lægger op til en diskussion om ytringsfrihed, eftersom Rathje udtrykker, at DR bør censurere sig selv mere, når det gælder groft sprog i børneudsendelser.

Men måske bør DR blot forholde sig i langt mere professionel og alvorlig grad til, hvordan de unges sprogbrug virkelig er. Samtidigt kan der lægges et større fokus på at opdrage børn i, hvordan man taler til hinanden på mest konstruktiv vis. På denne måde tilgodeses Marianne Rathjes ønske om et mere autentisk billede af virkeligheden i DRs børneudsendelser, mens der stadig udvises respekt for ytringsfriheden og det undgås, at Danmarks Radio censurerer sig selv.